

Індія

Лінк для перегляду:

<https://cutt.ly/hhjRQVc> — цитати М. Ганді

<https://cutt.ly/shjRRcF> — Листи Ганді до Гітлера

<https://cutt.ly/chjRFYh> — Як Магатма Ганді ненасильницьким методом боровся з приниженням індійців

Сьогодні пропоную вирушити до країни-родоначальниці гри в шахи; де корова є священною твариною, а кіноіндустрія наздоганяє славнозвісний Голівуд, — Індії.

Тут розташований мавзолей-мечеть Тадж Махал, який очолює перелік семи чудес світу, тут живуть слони та вирощують чай... І цей перелік можна продовжувати й продовжувати.

Ресурси, які має Індія, завжди цікавили провідні країни світу. У середині XVIII століття мрія отримати Індію як колонію, аби качати звідти ресурси, змогла здійснити Британська імперія.

Боротьба за звільнення Індії від британської окупації тривала майже століття — з 1857 по 1947 рік. Хоча англійців у

Індія на карті Азії

Мавзолей-мечеть Тадж Махал

Індії було не так і багато – на початку 30-х років XX століття, приміром, лише сто тисяч, вони безпосередньо правили половиною Індійського півострова, і ще половину – контролювали через призначених місцевих «босів».

Британці чимало інвестували в розвиток Індії – звісно, з власних міркувань. Так, ще в XIX столітті побудували четверту за розміром у світі залізницю. Але то для того, щоби зручніше було вивозити з Індії корисні копалини... Будувалися й порти, дороги, зрошувальні системи, працював телеграф.

Як би там не було, на початку XX століття усе більше індійців виступають за незалежність. І от у 1905 році стається подія, яка, вочевидь, стала тією останньою краплею, після якої зупинити цей рух було вже неможливо.

Пам'ятаєте таке прізвище – Керзон? Так, той самий, хто запропонував прийнятний кордон між новоутвореною Польщею та Радянською Росією по завершенні Першої світової – лінію Керзона.

Так от, до війни він 6 років був віце-королем Індії – фактичним правителем британської колонії. У липні 1905 р. він вирішує поділити величезну область Бенгалія – для зручності управління. В одній частині опинилися переважно мусульмани, в іншій – індуїсти. Цей розподіл настільки обурих обидві громади, що вже за кілька років Бенгалію знову об'єднали. На цій карті Індії ми відзначили територію Бенгалії червоним кольором.

Чому ми про це згадуємо? Тому, що спровоковані лордом Керзоном протести проти поділу Бенгалії поступово переросли в системний опір британській владі.

Під час Першої світової, на відміну від Китаю, Індія була активно долучена до бойових дій по всьому світу. У війні взяли участь майже півтора мільйона індійців. Вони воювали і на Західному фронті, і у Східній Африці, і на Близькому Сході. Країна зазна-

Індія в міжвоєнний період

**Віце-король Індії
Джордж Керзон**

Бенгалія на карті Індії

ла і людських втрат, і матеріальних — адже виступала донором для Великої Британії.

По завершенні Першої світової на визнання внеску Індії у перемогу Британія іде на компроміс і впроваджує спільне керування країною. Але діархія, як це назвали, вже за кілька тижнів завершилася розстрілом британцями мирної демонстрації. Загибель жінок і дітей поставила крапку у спробах знайти компроміс. Якщо раніше різні течії пропонували різні варіанти — від самоуправління до незалежності, то тепер усі вони об'єдналися задля повалення панування британців.

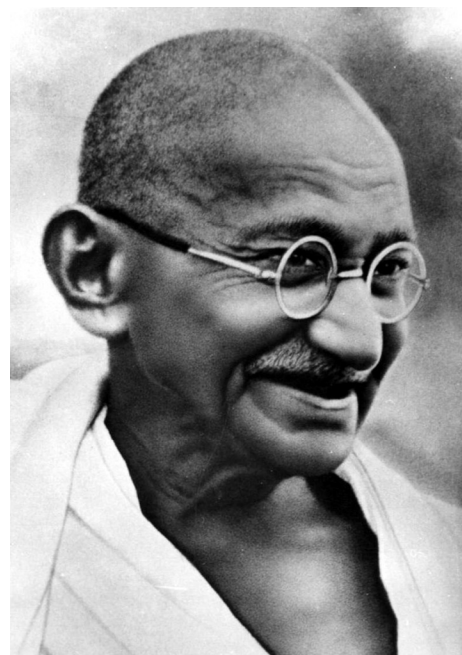
На політичну діяльність повоєнного часу величезний вплив справив так званий бенгальський ренесанс — розквіт бенгальської культури, який припав на другу половину XIX — початок XX століття.

У цей період культурне та громадське життя в Індії вирувало. Поети та філософи, вчителі та науковці, художники та музиканти створили потужне підґрунтя для формування світогляду, мабуть, однієї з найвизначніших постатей XX століття — Магатми Ганді. Його концепція «сатьяграха», або тактика ненасильницької боротьби за незалежність Індії у формі співробітництва з владою та громадянської непокори британським колонізаторам, лягає в основу стратегії Індійського Національного Конгресу, або ІНК, — найстарішої партії Індії, лідером якої він стає.

Ганді та його соратники пропонували боротися з метрополією мирними методами: влаштовували мирні протести, акти громадянської непокори. Письменники та поети — били словом. Феміністки — залучали якомога більше жінок до боротьби за власні права та до громадської й політичної діяльності. Мільйони людей включилися до боротьби за самостійне керування власною країною.

Розпочинається остання фаза національно-визвольної боротьби індійського народу — мабуть, найважча, і водночас дуже цікава, — яка тривала з 1919-го року до здобуття незалежності Індією.

Ганді з прибічниками організовують акти громадянської непокори. Перша така кампанія розпочалася 6 квітня 1919 року і стала реакцією на

Могандас Ґанді

Амрітсарська бійня, фрагмент з фільму «Ґанді»

закон про переслідування критиків влади, так званий «Закон Роулетта». Колоніальна влада відповідає насиллям, розстрілявши понад тисячу неозброєних мітингувальників у Пенджабі.

Восени 1920 року ІНК розриває усі ниточки співпраці з британським урядом і ухвалює план «прогресивного ненасильницького неспівробітництва», в основі якого лежить концепт Ґанді. Цього ж року ІНК об'єднується з Мусульманською лігою, яка відстоює інтереси мусульманського населення Індії. Разом вони створюють єдиний антибританський блок.

Демонстрації та бойкоти тривали. Та ІНК важливо було тримати баланс, аби індійці не відповіли на насилля британців ще більшим насиллям. Ґанді, як ніхто інший, знав, коли саме масовий ненасильницький рух варто зупинити. Під час демонстрацій в містечку Чаурі-Чаура 1922-го року поліцейські відкрили вогонь по селянах. Ті, обурені, напали на відділок поліції та спалили його разом із замкненими в приміщенні представниками закону.

Ґанді суворо розкритикував цей самосуд і оголосив про призупинення кампанії непокори.

Новий підйом антиколоніального руху в Індії припав на світову економічну кризу. Цьому етапу уже притаманні чіткіші вимоги щодо здобуття незалежності Індією та впровадження Конституції.

Друга кампанія непокори почалася у 1930-му році. Основною подією кампанії став «соляний похід» Ґанді. Це був демонстративний акт порушення монополії британців на виробництво та продаж солі. Через обмеження у видобуванні вона була страшенно дорогою. Ґанді з 12 березня по 5 квітня 1930-го року разом зі своїми прибічниками пройшов пішки майже 400 кілометрів до узбережжя Аравійського моря. Там він почав випарювати сіль, закликаючи усіх зробити так само, не сплачуючи податки.

Ґанді взяв у руку соляний бруд і мовив: «Цим я зруйную фундамент Британської імперії». До лідера Індійського Національного Конгресу приєдналися близько ста тисяч індійців. Британці, звісно, визнали акцію незаконною і заарештували Ґанді та ще шістдесят тисяч учасників походу. Як

Меморіал мучеників Чаурі-Чаура

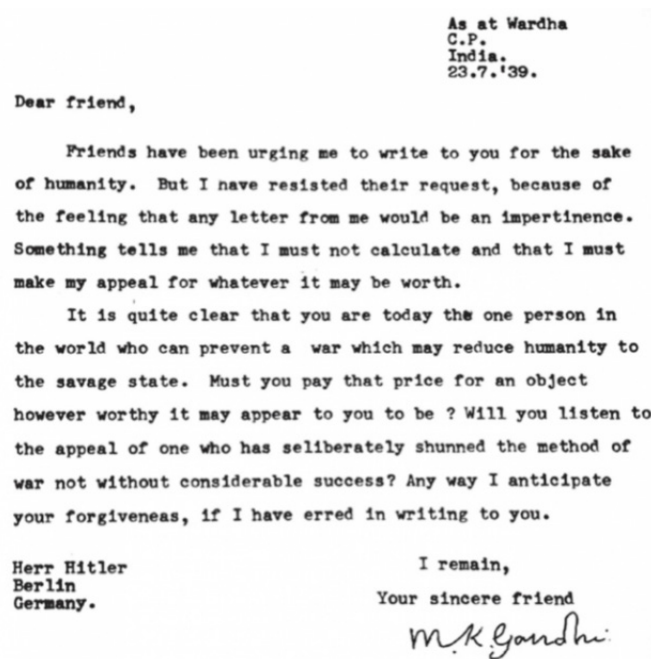
Ґанді під час «соляного походу»

реакція на це, подекуди виникають повстання, але армія відмовляється стріляти. Це стало першою звісткою, що ненасильницькі акції починають давати результат.

Майже за рік Індійський Національний Конгрес та віце-король Індії укладають угоду, за якою британці зобов'язуються припинити репресії проти індійців і звільнити заарештованих учасників «соляного походу».

Далі були тривалі й безрезультативні «круглі столи» з британцями. У 1935 році парламент запускає програму реформ і нав'язує Індії «рабську» конституцію, що передбачала перетворення країни на федерацію провінцій, влада у яких все одно належить англійській короні.

У зовнішній політиці Індія залежала від своєї метрополії. Однак Ґанді намагався якимось чином вплинути на міжнародну ситуацію і навіть написав два листи Гітлеру. Один – за півтора місяця до початку Другої світової, другий – за рік до нападу Гітлера на Радянський Союз. Ґанді закликав не зазіхати на людські життя, та вочевидь не зумів достукатися до Гітлера.

Лист Ґанді до Гітлера, 23.07.1939 р.

Підсумуємо. У національно-визвольному русі в Індії, який переживав піднесення у 1918 – 1922-х роках, сформувалася нова «сила», яка допомагала здобувати свободу, – ненасильницький спротив.

*

Кампанії громадянської непокорі на чолі з Магатмою Ґанді хоч і не досягли головної мети – здобуття незалежності Індії, однак суттєво підірвали авторитет Британії у світі. Недаремно Ґанді називали “босоногим переможцем імперії”, адже він завдав багато клопоту британцям. І вони таки мусили йти на поступки, бо в очах прогресивного світу Магатма був жертвою, а британці - злими колонізаторами.

*

Також Ґанді вдалося об'єднати поділене кастовими та релігійними традиціями суспільство Індії задля досягнення вищої мети - здобуття незалежності країни.

*

Акції громадянської непокори стали початком масштабного руху за незалежність, який завершиться перемогою після Другої світової війни.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМООПРАЦЮВАННЯ

Дайте відповіді на запитання:

1. Розкрийте передумови та причини піднесення національно-визвольного руху в Індії на початку XX століття.

2. Опрацюйте твердження: “Метод ненасильницького спротиву - малоефективна тактика боротьби за незалежність країни”. Підтримайте або спростуйте твердження. Оформіть у вигляді тези — аргумент. Аргумент буде звучати переконливо, якщо ви спиратиметеся на конкретний історичний факт.

3. Визначте на прикладі Махатми Ганді роль лідера у боротьбі за незалежність держави.